

Захаров Олександр Іванович, к.е.н., доцент,
заступник директора ННІ менеджменту безпеки
Університету економіки та права "КРОК"

ПОГОДЖЕННЯ ІНТЕРЕСІВ ЗАЦІКАВЛЕНИХ СТОРІН У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглядають питання узгодження інтересів суб'єктів системи економічної безпеки підприємства при підготовці і проведенні заходів з протидії факторам небезпек та загроз внутрішнього та зовнішнього середовища. Запропоновано структуру базових основ узгодження інтересів зацікавлених сторін в системі економічної безпеки.

В статье рассматриваются вопросы согласования интересов субъектов системы экономической безопасности предприятия при подготовке и проведении мероприятий по противодействию факторам опасностей и угроз внутренней и внешней среды. Предложена структура базовых основ согласования интересов заинтересованных сторон в системе экономической безопасности.

The article deals with the issues of harmonization of interests of subjects of enterprise's economic security system in preparing and carrying out activities in counter dangers and risks factors of internal and external environment. The structure of the basic foundations of the harmonizing of stakeholder's interests in the system of economic security is proposed.

Ключові слова: узгодження інтересів, система економічної безпеки, суб'єкти системи економічної безпеки, небезпеки, загрози, економічна безпека,

глобалізація економіки, фактори загроз, зовнішнє середовище, внутрішнє середовище.

Постановка проблеми

Сучасні підприємства здійснюють свою діяльність в умовах перманентних небезпек і загроз їх економічній безпеці. Це пов'язано з кризовим станом вітчизняної економіки, який є побічним ефектом складного процесу її трансформації з командно-адміністративної економіки в ринкову економіку, а також процесами глобалізації світової економіки та наслідками світової фінансово-економічної кризи, яка торкнулася практично усіх національних економік.

В таких умовах дуже складно забезпечувати економічну безпеку підприємств. Сучасні небезпеки, загрози та ризики для їх діяльності носять перманентний, багатовекторний характер і проявляються в різних сферах зовнішнього і внутрішнього середовища. Для протидії ним необхідні нові комплексні підходи до забезпечення економічної безпеки підприємств. Необхідно у повній мірі використовувати потенціал всіх суб'єктів системи економічної безпеки підприємств. Для цього необхідно вирішити складні завдання, які пов'язані з узгодженням інтересів всіх внутрішніх і зовнішніх суб'єктів системи економічної безпеки, а також інших зацікавлених юридичних і фізичних осіб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Вирішенню проблеми розробки та застосування теорії зацікавлених сторін в управлінні організацією присвятили свої дослідження вітчизняні та зарубіжні вчені, в тому числі Е. Фрмен, Г.Б. Клейнер, М.А. Петровим, Т. Крик, М. Форстейтер, Ф. Монаган, А.В. Глазунов та інші. Однак їхні праці не

торкалися питань, пов'язаних безпосередньо з забезпеченням економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності.

Не вирішена раніше частина загальної проблеми

Забезпечення економічної безпеки підприємства в сучасних умовах - це комплексне завдання, успішне вирішення якого у значній мірі залежить від узгодження інтересів усіх зацікавлених сторін і, в першу чергу, суб'єктів системи економічної безпеки.

Однак слід зазначити, що проблема застосування теорії зацікавлених сторін в управлінні системою економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності до теперішнього часу не вирішена. Не розроблено ефективні механізми взаємодії та узгодження інтересів різних суб'єктів системи економічної безпеки.

Формулювання цілей статті

Метою дослідження є розгляд питань узгодження інтересів внутрішніх та зовнішніх суб'єктів системи економічної безпеки підприємства при підготовці та проведенні спільних заходів з метою протидії зовнішнім і внутрішнім небезпекам та загрозам його економічній безпеці.

Виклад основного матеріалу дослідження

Економічна безпека сучасного підприємства залежить не тільки від ефективності діяльності його штатного підрозділу безпеки, професіоналізму фахівців з безпеки, застосовуваних технологій та спеціального технічного обладнання, але значною мірою також залежить від взаємодії з органами державної влади та управління, правоохоронними органами, партнерами по бізнесу (в тому числі зарубіжними) та суб'єктами недержавної системи безпеки.

Все перераховане вище на наш погляд є суб'єктами системи економічної безпеки підприємства (Рис. 1).

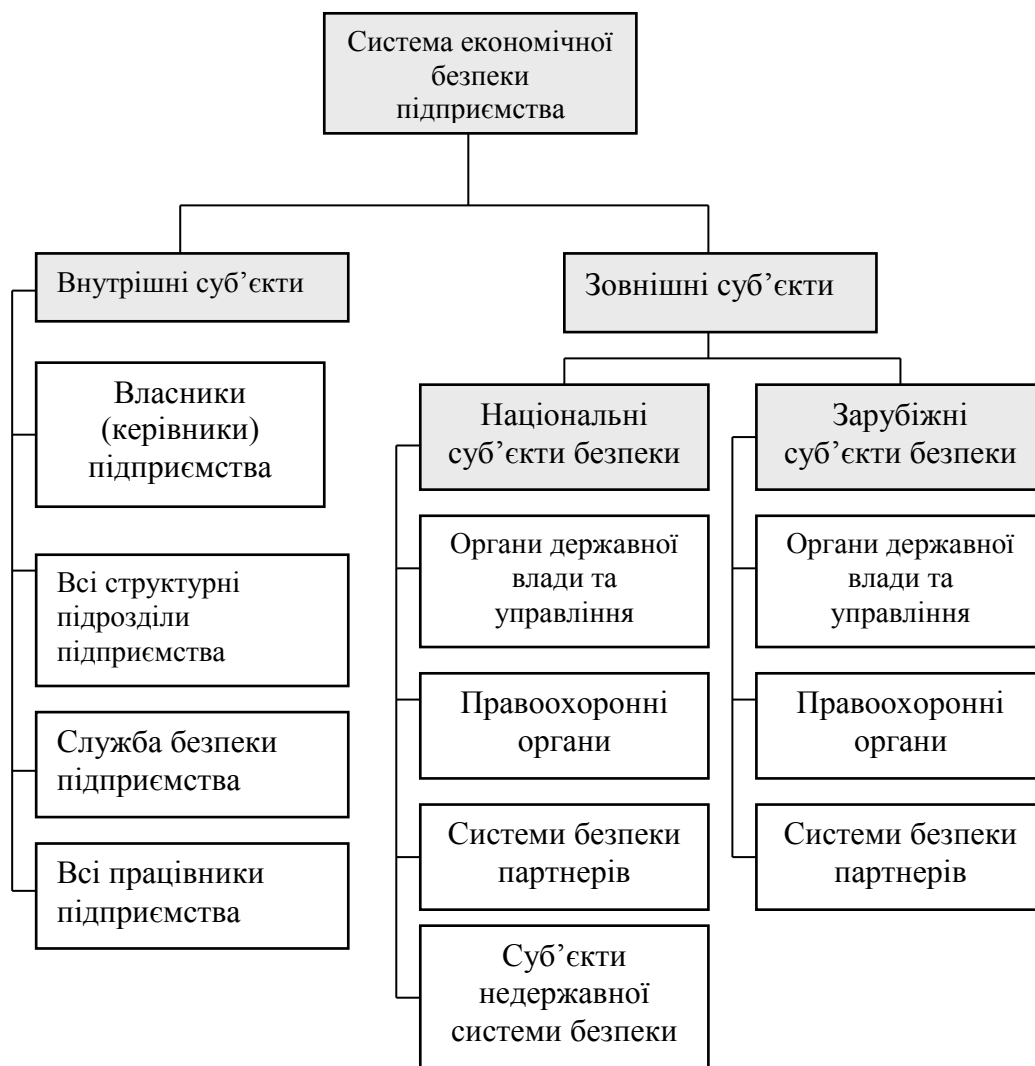

Рис. 1 . Структура системи економічної безпеки підприємства

Налагодження тісних комунікацій з цими суб'єктами системи безпеки є важливим управлінським завданням. Це обумовлено тим, що на діяльність підприємства в умовах глобалізації економіки здійснюють комплексний вплив різні як негативні, так і позитивні процеси, що відбуваються у зовнішньому та внутрішньому середовищі. В цих умовах економічна безпека підприємства залежить від багатьох факторів. Умовно їх можна розділити на дві групи. Перша група включає фактори внутрішнього середовища підприємства, друга - фактори зовнішнього середовища підприємства. Фактори внутрішнього та

зовнішнього середовища взаємопов'язані між собою, здійснюють взаємний вплив, а також впливають на діяльність підприємства та його економічну безпеку.

До факторів зовнішнього середовища, які впливають на діяльність підприємства та його економічну безпеку відносяться:

- Процеси, що відбуваються у світовій економіці та їх вплив на національну економіку в цілому, так і на окремі суб'єкти господарської діяльності.
- Процеси, що відбуваються у вітчизняній економіці, та їх вплив на процеси, що відбуваються у світовій економіці та на функціонування вітчизняних суб'єктів господарської діяльності.
- Ставлення органів державної влади та управління до суб'єктів господарської діяльності.
- Стан вітчизняної економіки.
- Діяльність правоохоронних органів з протидії організованій злочинності в економічній сфері.
- Дії партнерів.
- Дії споживачів.
- Дії конкурентів.
- Засоби масової інформації.
- Суспільно-політичні організації, політичні партії.
- Організована злочинність у сфері економіки.

До факторів внутрішнього середовища, які впливають на діяльність підприємства та його економічну безпеку, відносяться:

- Система управління підприємства.
- Технічне оснащення, технології і технологічна дисципліна.
- Рівень організованості та дисципліни.
- Кількісно-якісні параметри персоналу.
- Морально-психологічний клімат на підприємстві.
- Організація захисту комерційної таємниці та інтелектуальної власності.

- Інноваційна діяльність.
- Інформаційно-аналітична діяльність.
- Фізичний захист власників та персоналу підприємства, його території, будівель, споруд, транспортних засобів, сировини та готової продукції.

В сучасних умовах забезпечити економічну безпеку підприємства можна тільки в тому випадку, якщо суб'єктам його економічної системи вдасться всі сприятливі зовнішні і внутрішні чинники повною мірою використовувати для створення сприятливих умов для діяльності і розвитку підприємства. А що стосується несприятливих, навпаки, здійснювати активні заходи щодо зниження рівня їх негативного впливу на діяльність підприємства. Це складний процес. У ньому мають бути задіяні всі внутрішні та зовнішні суб'єкти системи економічної безпеки підприємства. Внутрішні суб'єкти системи економічної безпеки - це керівники (власники) підприємства та його структурних підрозділів, штатний підрозділ економічної безпеки, провідні спеціалісти та весь персонал. До зовнішніх суб'єктів економічної безпеки можна віднести в першу чергу органи державної влади і управління, правоохоронні органи, суб'єкти недержавної системи безпеки, а також партнерів по бізнесу, засоби масової інформації, громадсько-політичні організації та політичні партії.

Суб'єкти системи економічної безпеки дуже складні за своєю суттю. У них є відповідні функції, механізми їх реалізації та правове поле діяльності. А якщо розглядати їх як окремі особи (власник, директор, провідний спеціаліст, керівник органу державної влади, керівник правоохоронного органу) слід також враховувати такі їх психологічні якості як характер, темперамент, спрямованість та інші. Тому, коли мова йде про організацію спільних дій суб'єктів системи економічної безпеки підприємства з протидії небезпекам і загрозам, необхідно враховувати не тільки їх компетенції, права, обов'язки, реальні можливості, але також звертати увагу на їх особистісні якості, якщо мова йде про фізичних осіб. А якщо це юридичні особи, то слід звертати увагу і враховувати особливості і традиції їх функціонування в сучасних умовах.

Слід також звертати увагу на те, що суб'єкти системи економічної безпеки підприємства неоднорідні. У них різні функції і як наслідок завдання і можливості щодо їх виконання. Для кожного конкретного підприємства одні суб'єкти системи економічної безпеки можуть бути більшою мірою зацікавлені в підготовці і проведенні заходів з протидії небезпекам та загрозам, інші, навпаки, можуть займати пасивну позицію. До перших відносяться власники і керівники підприємства, а також його служба безпеки. До других відноситься та частина персоналу підприємства, яка безпосередньо не пов'язана з забезпеченням економічної безпеки, а також, як правило, зовнішні суб'єкти системи економічної безпеки.

Найбільш важливими суб'єктами системи економічної безпеки є власники і керівники підприємства, його служба економічної безпеки, а також органи державної влади та правоохоронні органи. На рисунку 2 показані реально і потенційно зацікавлені в забезпеченні економічної безпеки суб'єкти системи економічної безпеки підприємства. Враховуючи, що ступінь зацікавленості у створенні сприятливих і безпечних умов для діяльності підприємства у різних суб'єктів системи безпеки неоднакова, перед власниками та керівниками підприємства і його системи економічної безпеки стоїть непросте завдання щодо погодження інтересів у першу чергу з тими суб'єктами, які проявляють інтерес до співпраці в системі економічної безпеки. А щодо інших суб'єктів, то з ними необхідно проводити цілеспрямовану роботу з формування у них більш позитивного відношення до підприємства та його діяльності на ринку. Ось чому одним з основних завдань щодо комплексного забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах високої невизначеності процесів що відбуваються у його зовнішньому та внутрішньому середовищі є узгодження інтересів всіх зацікавлених сторін і, в першу чергу, суб'єктів системи економічної безпеки. Успішне вирішення цієї складної задачі залежить від багатьох факторів і, в першу чергу, від правильного визначення інтересів усіх реально і потенційно зацікавлених сторін, особливо суб'єктів системи

економічної безпеки підприємства, у забезпеченні економічної безпеки підприємства.

Рис. 2. Реально і потенційно зацікавлені в забезпеченні економічної безпеки суб'єкти системи економічної безпеки підприємства

На рисунку 3 показана структура базових основ для узгодження інтересів реально і потенційно зацікавлених суб'єктів системи економічної безпеки, які дозволяють створити додаткові можливості для комплексної протидії небезпекам і загрозам для діяльності підприємства.

При розгляді суб'єктів системи економічної безпеки слід враховувати, що не всі вони однаково ставляться до своєї участі у спільній діяльності по створенню сприятливих і безпечних умов для роботи конкретних підприємств

на ринку. Причому це стосується як внутрішніх суб'єктів системи економічної безпеки, так і зовнішніх.

Рис. 3. Структура базових основ узгодження інтересів зацікавлених сторін у системі економічної безпеки

Якщо з цієї позиції розглядати внутрішні суб'єкти, то серед них можна виділити ті, які об'єктивно більшою мірою, ніж інші, зацікавлені в стабільній роботі і процвітанні підприємства. До них в першу чергу відносяться його власники, а потім йдуть найняті власниками перші керівники (топ -

менеджери). При цьому слід зазначити, що абсолютна зацікавленість в узгодженні інтересів зацікавлених сторін у системі економічної безпеки об'єктивно може бути тільки у власників підприємства, а у всіх інших вона залежить від великої кількості різних факторів і може, коливається від найвищого до мінімального рівня. Отже, коли мова йде про узгодження інтересів у системі економічної безпеки підприємства необхідно розуміти, що цей важливий процес, від якого значною мірою залежить ефективність її діяльності, сам по собі не відбувається. Необхідні певні зусилля з боку власників та керівників підприємства, щоб його запустити. Для цього в першу чергу необхідно:

- Визначити всі реальні небезпеки та загрози зовнішнього і внутрішнього середовища, які представляють найбільшу небезпеку для діяльності підприємства і стану його економічної безпеки.
- Визначити, які суб'єкти системи економічної безпеки підприємства можуть бути задіяні для організації комплексної протидії виявленим небезпекам та загрозам для стабільної роботи підприємства в даний час, у найближчій і віддаленій перспективі.
- Проаналізувати функції суб'єктів системи економічної безпеки і визначити реальні можливості (інтелектуальні, технологічні, матеріально-технічні, спеціальні) щодо їх реалізації з метою протидії небезпекам та загрозам.
- Визначити завдання, які може виконати той чи інший суб'єкт системи економічної безпеки з протидії факторам небезпек та загроз.
- Проаналізувати відповідність правового поля конкретних суб'єктів системи економічної безпеки тим завданням, які вони повинні виконати в процесі комплексної протидії небезпекам та загрозам для діяльності підприємства.
- Створити необхідні умови для мотивації керівників і персоналу суб'єктів системи економічної безпеки для активної участі у підготовці та проведенні заходів щодо комплексного протидії небезпекам та загрозам.

Залежно від конкретної ситуації з одними суб'єктами системи економічної безпеки підприємства взаємодія може бути короткостроковою, ситуативною, а з іншими - тривалою або навіть постійною.

Наступним важливим кроком має стати створення ефективного механізму узгодження інтересів взаємодіючих сторін у системі економічної безпеки. *Механізм узгодження інтересів у системі економічної безпеки* представляє сукупність функцій суб'єктів системи економічної безпеки та інструментів їх реалізації, формальної та неформальної зацікавленості керівників і персоналу суб'єктів системи економічної безпеки брати активну участь у діяльності з протидії небезпекам і загрозам для діяльності підприємства. Управління відносинами з зацікавленими сторонами в системі економічної безпеки є дуже складним і відповідальним завданням власників та керівників підприємства. Від успішного її вирішення багато в чому буде залежати стабільна робота і розвиток підприємства в умовах високої невизначеності процесів, що відбуваються в сучасній глобалізованій економіці.

Висновки

Узгодження інтересів зацікавлених сторін у системі економічної безпеки підприємства є важливою умовою ефективної діяльності з комплексної протидії реальним і потенційним факторам небезпек і загроз зовнішнього і внутрішнього середовища економічній безпеці підприємства.

Для узгодження інтересів зацікавлених сторін у системі економічної безпеки дуже важливо зрозуміти, як різні зацікавлені суб'єкти системи економічної безпеки взаємодіють між собою і що необхідно зробити для того, щоб ця взаємодія була більш ефективною.

Література

1. Кириченко О.А., Лаптев С.М., Пригунов П.Я., Захаров О.І. Управління фінансово-економічною безпекою. Навчальний посібник. – К.: ТОВ : “Дорадо - Друк”, 2010. – 479с.
2. От слов к делу. Взаимодействие с заинтересованными сторонами: Практическое руководство по организации взаимодействия со стейкхолдерами / Т. Крик, М. Форстейтер, Ф. Монаган и др.: Пер. с англ. – www.StakeholderResearch.com.
3. Качество в XXI веке. Роль качества в обеспечении конкурентоспособности и устойчивого развития (Серия "Практический менеджмент") / Под ред. Т. Конти, Е. Кондо, Г. Ватсона: Пер. с англ. А. Раскина. – М.: РИА "Стандарты и качество", 2005. – С. 13–34.
4. Глазунов А.В. Стратегическое планирование на принципах качества. В кн.: "Созвездие качества 2004". Сборник тезисов докладов. – Киев: Украинская ассоциация качества. МЦК "ПРИРОСТ", 2004. - С. 30-41.
5. Abrams F. Management Responsibilities in a Complex World // Т.Н. Carroll, Business Education for Competence and Responsibility, University of North Carolina Press, Chapel Hill, N.C., 1954).
6. Cyert R.M. and March. G.A. Behavioural Theory of the Firm. Prentice-Hall, Englewood Cliffs, N.J., 1963. - p. 26.